

Svet
Evropske unije

Bruselj, 4. julij 2014
(OR. en)

11607/14

WTO 204
PI 92
COMER 167

SPREMNI DOPIS

Pošiljatelj:	za generalnega sekretarja Evropske komisije: direktor Jordi AYET PUIGARNAU
Datum prejema:	2. julij 2014
Prejemnik:	generalni sekretar Sveta Evropske unije Uwe CORSEPIUS
Št. dok. Kom.:	COM(2014) 389 final
Zadeva:	SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU IN EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU Trgovina, rast in intelektualna lastnina – strategija za varstvo in uveljavljanje pravic intelektualne lastnine v tretjih državah

Delegacije prejmejo priloženi dokument COM(2014) 389 final.

Priloga: COM(2014) 389 final

EVROPSKA
KOMISIJA

Strasbourg, 1.7.2014
COM(2014) 389 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU IN
EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU**

**Trgovina, rast in intelektualna lastnina – strategija za varstvo in uveljavljanje pravic
intelektualne lastnine v tretjih državah**

{SWD(2014) 204 final}

1. UVOD

Evropski svet je na zasedanju marca 2014 potrdil pomen intelektualne lastnine kot ključnega gonila rasti in inovacij ter poudaril potrebo po boju proti ponarejanju za spodbuditev industrijske konkurenčnosti EU na svetovni ravni. Pravice intelektualne lastnine so eno izmed glavnih sredstev, s katerimi družbe, ustvarjalci in izumitelji ustvarjajo donosnost svojih naložb v znanje, inovacije in kreativnost.

Z nedavno študijo je bilo ocenjeno, da sektorji, ki temeljijo na intenzivni uporabi pravic intelektualne lastnine, ustvarjajo približno 39 % BDP EU (v vrednosti približno 4,7 bilijona EUR letno) in, ob upoštevanju posrednih delovnih mest, do 35 % vseh delovnih mest¹. V praksi so intelektualne pravice v okviru dodeljevanja začasnih izključnih pravic neposredno povezane s proizvodnjo in širjenjem novega ter pristnega blaga in storitev, od katerih imajo korist vsi državljani. Ključnega pomena za doseganje teh ciljev je najboljša in gospodarsko učinkovita „infrastruktura“ intelektualne lastnine, ki zajema pravno priznavanje, registracijo, uporabo in uravnoteženo uveljavljanje vseh oblik pravic intelektualne lastnine.

Da bi EU lahko bila še naprej konkurenčna glede na države z nižjimi stroški dela, energije in surovin, potrebuje inovacije, zato mora ustvariti pogoje za spodbujanje inovacij, da nam bodo evropska podjetja lahko s trgovino pomagala premagati krizo. Zato imajo na znanju temelječe industrijske panoge osrednjo vlogo pri strategijah „Globalna Evropa“² in „Evropa 2020“³.

Intelektualne stvaritve je treba zaščititi, da se omogoči razvoj ustvarjalnosti in inovativnosti, kar je vloga pravic intelektualne lastnine, ki ima hkrati pomembno vlogo pri spodbujanju razvoja⁴ in reševanju nekaterih današnjih svetovnih izzivov. Pragmatičen in prožen pristop bo državam v razvoju pomagal čim bolj povečati zmožnost njihovega lastnega intelektualnega kapitala ter nadaljevati njihovo vključevanje v mednarodno trgovino in hkrati doseči večjo družbeno blaginjo.

Po nekaterih ocenah naj bi EU zaradi ponarejanja in piratstva izgubila približno osem milijard EUR svojega BDP na leto⁵, na svetovni ravni pa bi lahko izguba do leta 2015 dosegla 1,7 bilijona USD⁶. EU je mnogo let razvijala sodobno in integrirano ureditev pravic intelektualne lastnine, ki precej prispeva k rasti in ustvarjanju novih delovnih mest, hkrati pa zagotavlja ravnovesje med interesi imetnikov pravic in uporabnikov.

¹ *Intellectual property rights intensive industries: contribution to economic performance and employment in the European Union*, (Poročilo o stanju v gospodarstvu, Skupni projekt Evropskega patentnega urada in Urada za usklajevanje na notranjem trgu), München in Alicante, 2013.

² Glej Sporočilo Globalna Evropa: konkurenca v svetu. Prispevek k strategiji EU za gospodarsko rast in delovna mesta z dne 4. oktobra 2006, COM(2006) 567 final.

³ http://ec.europa.eu/europe2020/index_sl.htm.

⁴ *Intellectual property and development. Lessons from recent economic research*, izd. C. Fink, K. E. Maskus, skupna publikacija Svetovne banke in Oxford University Press, Washington DC, 2005.

⁵ CEBR, *The impact of counterfeiting on four main sectors in the European Union* (Učinki ponarejanja na štiri glavne sektorje v Evropski uniji), Centre for Economic and Business Research, London, 2000.

⁶ *Global impacts study* (Študija o svetovnih vplivih). Nova študija, ki jo je izdelalo podjetje Economics in obravnava svetovne gospodarske in družbene posledice ponarejanja in piratstva, ICC, februar 2011, dostopno na spletnem naslovu: <http://www.iccwbo.org/Advocacy-Codes-and-Rules/BASCAP/BASCAP-Research/Economic-impact/Global-Impacts-Study/>.

EU, vključno z Evropsko komisijo, in glavne mednarodne organizacije (SOIL, SZO, STO, WCO, OECD in G-20)⁷ so pozvale k sprejetju ukrepov za boj proti kršitvam pravic intelektualne lastnine^{8, 9, 10}.

Komisija je v svojem sporočilu „Strategija uveljavljanja pravic intelektualne lastnine v tretjih državah“ („*Strategy for the enforcement of intellectual property rights in third countries*“)¹¹ iz leta 2004 opredelila splošni okvir za boj proti kršitvam pravic intelektualne lastnine v tretjih državah ter nekatera področja ukrepov, ki so od tedaj sprejeti.

Vendar kot je navedeno v priloženem *delovnem dokumentu služb Komisije* (SEC(2013)30), se niso zgodile samo pomembne tehnološke spremembe, temveč so se v zadnjih desetih letih precej spremenili tudi narava in obseg izzivov ter tveganj za intelektualno lastnino evropskih družb, ob tem so pomembne še družbene razvojne spremembe v zvezi s pravicami intelektualne lastnine.

To sporočilo zato znova preučuje pristop, ki ga je Komisija sprejela leta 2004, ter določa prenovljeno strategijo za spodbujanje pravic intelektualne lastnine in za boj proti njihovim kršitvam zunaj EU. V njem bodo predstavljeni načini za izboljšanje obstoječih političnih pristopov glede na nastale spremembe, predlagana bodo tudi orodja in zamisli za obravnavo nove stvarnosti. Mešanica kontinuitete in sprememb nam bo pomagala, da bomo lahko podpirali in spodbujali inovacije in kreativnost ter hkrati usklajevali interese vseh deležnikov.

Sporočilo je dopolnjeno z akcijskim načrtom EU, ki se osredotoča na uveljavljanje pravic intelektualne lastnine na enotnem trgu ter razvoj tesnejšega sodelovanja med carinskimi organi v EU in v tretjih državah v zvezi s trgovino z blagom, ki krši pravice intelektualne lastnine, kot je določeno v carinskem akcijskem načrtu EU.

2. SPREMEMBE V ZUNANJEM OKVIRU OD LETA 2004

2.1. Strategija iz leta 2004

Presoja¹² strategije iz leta 2004, ki je bila izvedena leta 2010, je potrdila njeno ustreznost. Sprejeta so bila tudi številna priporočila za njeno okrepitev in izpopolnitev, kot je okrepitev posvetovanj z vsemi deležniki, ki zajema pripravo dnevnega reda, in nadaljnji razvoj programov za tehnično sodelovanje. Glavne ugotovitve te presoje in veliko dodatnih informacij je na voljo v priloženem *delovnem dokumentu služb Komisije* (SEC(2013)30).

⁷ SOIL (Svetovna organizacija za intelektualno lastnino), SZO (Svetovna zdravstvena organizacija), STO (Svetovna trgovinska organizacija), WCO (Svetovna carinska organizacija), OECD (Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj), G-20 (skupina dvajsetih).

⁸ Resolucija Sveta 2008/C253/01 z dne 25. septembra 2008 o celovitem evropskem načrtu za preprečevanje ponarejanja in piratstva, UL C 253, 4.10.2008.

⁹ Resolucija Sveta 2009/C71/01 z dne 16. marca 2009 o carinskem akcijskem načrtu EU za boj proti kršitvam pravic intelektualne lastnine v letih 2009 do 2012, UL C 71, 25.3.2009.

¹⁰ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 22. septembra 2010, 2009/2178(INI).

¹¹ Strategija uveljavljanja pravic intelektualne lastnine v tretjih državah 2005/C29/03, UL C129, 26.5.2005.

¹² GD za trgovino, št. pogodbe: N°SI2.545084. *Evaluation of the Intellectual Property Rights enforcement strategy in third countries*. (Ocena strategije uveljavljanja pravic intelektualne lastnine v tretjih državah) Končno poročilo, zvezek I – glavno poročilo, Analysis for Economic Decisions (ADE) in Evropska komisija, Louvain-La-Neuve, 2010.

2.2. Spremembe in izzivi

V današnjem zahtevnem gospodarskem okolju ostajata ključna rast in zaposlovanje. Globalizacija in tehnološki razvoj ne pomenita le velikih trgovinskih možnosti, temveč tudi temeljne izzive. Delež držav BRIK¹³ v svetovni trgovini se je povečal z 8 % v letu 2000 na 18,2 % v letu 2010¹⁴, ob tem se ocenjuje, da bodo države v razvoju do leta 2030 zajemale skoraj 60 % svetovnega BDP¹⁵. Čeprav se njihov odnos do intelektualne lastnine spreminja s posnemanja na ustvarjanje, so ponarejanje, piratstvo, kraja intelektualne lastnine in druge oblike poneverbe intelektualne lastnine še vedno zelo razširjeni. Še vedno sta opazna osupljiva gospodarska rast držav v razvoju in napredek po vrednostni verigi z obvladovanjem tujih tehnologij ali dostopom do njih z zakonito konkurenco, nekateri subjekti pa do njih dostopajo tudi nezakonito. Zato ne zadostuje, da samo EU uredi svojo politiko pravic intelektualne lastnine, temveč si moramo prizadevati za izboljšanje varstva in uveljavljanja pravic intelektualne lastnine tudi zunaj EU, zlasti pri naših ključnih trgovskih partnerjih.

Čeprav je po svetu čedalje več zakonodaje na tem področju, so kršitve pravic intelektualne lastnine dosegle neverjetne ravni, kar je olajšala zlasti digitalna tehnologija, ki omogoča poceni in visokokakovostno reprodukcijo v večjih količinah. Mednarodna trgovina s ponarejenim in piratskim blagom v letu 2008 je bila ocenjena na vrednost približno 250 milijard USD (tj. 2 % svetovne trgovine)¹⁶.

Svetovni splet ne omogoča le lažjega zakonitega poslovanja, temveč olajša delo tudi kršiteljem pravic intelektualne lastnine, ki so čedalje bolje organizirani in lahko svoje poslovne modele hitro prilagajajo ter tako izkoriščajo vrzeli v varstvu intelektualne lastnine in tržijo svoje izdelke in storitve na lokalni, nacionalni ali mednarodni ravni po razmeroma nizkih cenah.

Sprejeti je treba ustrezne ukrepe, vendar ne le za učinkovito varstvo in uveljavljanje pravic intelektualne lastnine na mednarodni ravni, ampak tudi za ozaveščanje javnosti o gospodarskih in drugih vplivih blaga, ki krši pravice intelektualne lastnine, ter o njegovem zaviranju inovacij ter vplivih na zdravje in varnost. V globaliziranem gospodarstvu mednarodne dobavne verige lahko pomanjkanje ustreznega varstva intelektualne lastnine v nekaterih pravnih sistemih precej negativno vpliva na poslovanje in posledično na trajnostno ustvarjanje delovnih mest ter na potrošnike skoraj povsod po svetu. Blago in storitve, ki kršijo pravice intelektualne lastnine, se proizvajajo ne oziraje se na delovne in okoljske standarde¹⁷. Čedalje večja vpletenost organiziranega kriminala povzroča vladam resne težave¹⁸.

Glede na obseg sprememb strukture intelektualne lastnine je zato ključno zagotoviti, da se bo sedanja strategija odzvala na sodobne izzive. Namen tega sporočila je pregledati in posodobiti

¹³ Brazilija, Rusija, Indija in Kitajska.

¹⁴ STO, Eurostat, MDS.

¹⁵ OECD, *Economy: Developing countries set to account for nearly 60% of world GDP by 2030, according to new estimates* (Države v razvoju naj bi po novih ocenah do leta 2030 zajemale skoraj 60 % svetovnega BDP), junij 2010.

¹⁶ OECD, *Magnitude of counterfeiting and piracy of tangible products: an update* (Obseg ponarejanja in piratstva fizičnih izdelkov: posodobitev), november 2009, <http://www.oecd.org/dataoecd/57/27/44088872.pdf>.

¹⁷ <http://www.unep.org/roap/Portals/96/Trade%20in%20Intellectual%20Property-21Nov2013.pdf>.

¹⁸ Glej na primer: *IP crime: the new face of organised crime – from IP theft to IP crime*, B. Godart, Journal of Intellectual Property Law and Practice, 2010, zvezek 5, št. 5, <http://jiplp.oxfordjournals.org/cgi/reprint/5/5/378?etoc>.

ukrepe EU ter uvesti nova orodja in zamisli. Sporočilo naj ne bi pripomoglo le k doseganju rasti, temveč tudi k doseganju širših družbenih ciljev EU, vključno z odnosom do držav v razvoju.

2.2.1. Uveljavljanje pravic

Dostop imetnikov pravic do učinkovitih pravnih sredstev na mednarodni ravni je pomemben za varstvo njihovih pravic – spodbude za naložbe so manjše v pravnih sistemih, v katerih so ta sredstva nejasna –, torej so potrebni trdni in predvidljivi okviri za pravice intelektualne lastnine, ki bodo ustvarili spodbudna okolja za inovativno in trajnostno rast ter omogočili učinkovito uveljavljanje pravic. V številnih tretjih državah so bile izvedene pomembne zakonodajne reforme v zvezi z intelektualno lastnino, kar je posledica *Sporazuma STO o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine* (v nadaljnjem besedilu: Sporazum TRIPS), vendar prizadevanja za njihovo uveljavljanje niso bila vedno tako velika. Pogosto so možnosti za učinkovito uveljavljanje pravic intelektualne lastnine omejene zaradi resnega pomanjkanja okvira pravic intelektualne lastnine, npr. carinski organi nimajo pristojnosti po uradni dolžnosti, sodišča nalagajo premalo odvrtilne kazni, uradniki nimajo zadostnega znanja in usposabljanja o pravicah intelektualne lastnine. Ovira prizadevanjem za uveljavljanje pravic je lahko tudi pomanjkanje politične volje.

Količina blaga, ki krši pravice intelektualne lastnine in je bilo zadržano na mejah EU med letoma 2005 in 2012, se je potrojila. Zaradi elektronskega trgovanja se je povečala trgovina z manjšimi pošiljkami, kar otežuje odkrivanje kršitev pravic intelektualne lastnine. Zaradi tega novega vzorca so se carinski primeri, ki zajemajo kršitve pravic intelektualne lastnine, v EU od leta 2009 do leta 2012 več kot podvojili. Leta 2012 so carinski organi evidentirali skoraj 90 000 primerov zadržanja, kar zajema skoraj 40 milijonov zadržanih predmetov (vrednost enakih pravnih izdelkov je ocenjena na približno milijardo eurov¹⁹).

Učinkovito uveljavljanje pravic intelektualne lastnine je le malo uporabno, če ni jasnih in ustreznih predpisov ter postopkov v zvezi z varstvom pravic intelektualne lastnine. Materialnopravni predpisi (npr. merila patentiranja), vključno z ustreznimi pričakovanji, in postopki za varstvo intelektualne lastnine morajo biti jasni in sorazmerni. Hkrati morajo biti predpisi dovolj strogi, da se ne zlorablajo pravice intelektualne lastnine in da ne postanejo sami sebi namen, pri čemer je treba zagotoviti, da so pravice ustrezne „kakovosti“ za preprečevanje širjenja lažnih pravic (npr. nepoštene registracije). Zaostanki pri pregledih in zakonsko slabo urejene pravice povzročajo pravno negotovost, ki škodi vložnikom in tretjim osebam.

2.2.2. Javna razprava

Podpora sistemom pravic intelektualne lastnine v nekaterih sektorjih javnega mnenja se je v zadnjih letih zmanjšala. Čedalje večje neupoštevanje pravic intelektualne lastnine bi lahko zmanjšalo njihove pričakovane koristi. Čedalje večje količine (in nižji stroški) blaga, ki krši pravice intelektualne lastnine, bi lahko tako vplivale na mnenje potrošnikov, da bi ga bili pripravljeni kupiti. Na nekatere nedavne pobude je vplivala zaskrbljenost javnosti. Zdi se, da je ta posledica več dejavnikov. Prvič, dojemanje, da imetniki pravic pretiravajo, zaradi česar

¹⁹ *Report on EU customs enforcement of IPRs: results at the EU border 2012* (Poročilo o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine carinskih organov EU: rezultati na mejah EU leta 2012), Evropska komisija (2013).

je neko blago ali storitve cenovno nedosegljivo in/ali težko dostopno. Drugič, dojemanje, da sta ponarejanje in piratstvo zločina brez žrtev. Tretjič, na nekaterih področjih pomanjkanje zavedanja stvarnosti in učinkov pravic intelektualne lastnine ter ekonomskih in širših posledic kršitev za gospodarstvo.

Oblikovalci politik morajo redno preverjati, ali veljavni predpisi ustrezajo današnjim izzivom, ob tem pa je treba ohraniti razumno ravnovesje med (1) potrebo po izboljšanju dostopa do blaga in storitev, ki jih ščitijo pravice intelektualne lastnine, (2) potrebo po spodbudah imetnikov pravic za nadaljnje naložbe v investicije ter (3) potrebo po ravnovesju med različnimi temeljnimi pravicami. Te težave ne bo mogoče rešiti le z doslednejšim uveljavljanjem pravic, temveč jo je treba obravnavati z razpravami ter ozaveščanjem potrošnikov in proizvajalcev. Potrošnike je treba bolj ozaveščati o širših posledicah kršitev pravic intelektualne lastnine. Poleg spodbujanja ustvarjanja se to nanaša tudi na posledice za vrsto in količino razpoložljivega dela ter izgubo delovnih mest v EU, če so pravice oslabiljene ali jih je težko uveljaviti. To velja tudi v nekaterih državah v razvoju, v katerih je blago, ki krši pravice intelektualne lastnine, lažje proizvajati zaradi šibkih okvirov pravic intelektualne lastnine.

2.2.3. Svetovni splet in pravice intelektualne lastnine

Svetovni splet je postal ključen za številne sektorje, zlasti v ustvarjalni panogi in kulturi. V 13 državah, v katerih je bila opravljena nedavna študija, zajema 3,4 % BDP²⁰, v Združenem kraljestvu in na Švedskem celo 6 %. V državah G-8, Južni Koreji in na Švedskem je spletno gospodarstvo od leta 2006 do leta 2011 povzročilo 21-odstotno rast BDP. Čeprav je takšna rast omogočila številne priložnosti, se kršitve intelektualne lastnine na spletu povečujejo še hitreje (domnevno skoraj četrtnina svetovnega spletnega prometa krši avtorske pravice)²¹. To ne vključuje le digitalnega blaga, kot je glasba, avdio-vizualne vsebine in programska oprema ampak tudi fizično blago, s katerim se čedalje več trguje na platformah elektronskega trgovanja.

Zaradi tega hitro spreminjajočega se okolja in dejstva, da svetovni splet v nasprotju s pravom intelektualne lastnine nima meja, je težko oblikovati pravočasne in dobro uravnotežene politike. *Pogodbi SOIL o internetu – Pogodba SOIL o avtorskih pravicah in Pogodba SOIL o izvedbah in fonogramih*, sprejeti leta 1996 – sta dobrodošli za obravnavanje teh vprašanj, toda številni izzivi ostajajo nerešeni.

Eden takšnih regulativnih izzivov se nanaša na odgovornost posrednikov, kot so *ponudniki spletnih storitev*. Zaradi njihove vloge tako v zakonitih dejavnostih kot v dejavnostih, v katerih se kršijo pravice intelektualne lastnine, še potekajo razprave o njihovih obveznostih. Boj proti ponudnikom storitev, ki gostijo spletne strani, ki kršijo pravice intelektualne lastnine, je izredno težaven, če imajo sedež v tretjih državah, v katerih ni ustrezne zakonodaje in/ali pripravljenosti za ukrepanje.

Pravni okvir je treba ustrezno uravnotežiti med pravice posameznikov na eni strani – vključno s temeljnimi pravicami, kot so pravica do svobode izražanja, varstvo osebnih podatkov in

²⁰ *Internet matters: The Net's sweeping impact on growth, jobs, and prosperity*, M. Pélassié du Rausas in drugi, Report from McKinsey Global Institute, maj 2011.

²¹ *Technical report: An estimate of infringing use of the internet-Summary* (Tehnično poročilo: Ocena škodljive uporabe svetovnega spleta – povzetek), Envisional, januar 2011, <http://www.mpaa.org/Resources/8aaacf5-961e-4eda-8c21-9f4f53e08f19.pdf>.

procesne pravice – in spoštovanje intelektualne lastnine (tudi to je temeljna pravica) na drugi strani²².

Poleg javne politike morajo pri sprejemanju operativnih pobud v okviru zakonodaje za boj proti kršitvam pravic intelektualne lastnine sodelovati tudi ustvarjalci in posredniki. To je mogoče doseči z neobvezujočimi ukrepi, ki dopolnjujejo pravne okvire, kot so pobude za prostovoljno oblikovanje kodeksa ravnanja v boju proti takšni prodaji, in z izboljšanjem sodelovanja²³.

2.2.4. Potencialni prispevek pravic intelektualne lastnine k razvoju

Za razvite države ter države v vzponu in države v razvoju s srednje visokim prihodkom izkušnje in dejstva kažejo, da imajo učinkovite pravice intelektualne lastnine številne koristi, zlasti če jih dopolnjujejo izboljšave drugih vidikov naložbenega in poslovnega ozračja²⁴.

Ti vključujejo:

- spodbujanje trgovinskega potenciala²⁵ intelektualnega kapitala, npr. kmetijski proizvodi (vključno z geografskimi označbami in rastlinskimi sortami);
- zaščito prihodkov od davka in delovnih mest z učinkovitejšim bojem proti kršitvam pravic intelektualne lastnine;
- izboljšanje pravne varnosti in spodbujanje inovacij, da bodo ugodnejše za vhodne naložbe in prenos tehnologije²⁶;
- dejstvo, da ne bi smeli podcenjevati neposrednih koristi za zdravje in varnost, ki bi jih prinesla odprava blaga, ki krši pravice intelektualne lastnine²⁷;

Kot je bilo že navedeno, postajajo gospodarstva v vzponu vse bolj izvozniki blaga, ki intenzivno temelji na intelektualni lastnini, pri čemer imajo koristi zaradi strožjih ureditev intelektualne lastnine, čeprav te še niso dosegle standardov EU. Dejstvo, da za EU in države v

²² *Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression* (Poročilo posebnega poročevalca o spodbujanju in varovanju pravice do svobode mnenja in izražanja), Frank La Rue, Generalna skupščina Združenih narodov – Svet za človekove pravice, 17. zasedanje, 3. točka dnevnega reda, A/HRC/17/27, maj 2011.

²³ Kot je to razvidno iz dokumenta *Memorandum of Understanding on the Sale of Counterfeit Goods over the Internet* (Memorandum o soglasju o prodaji ponarejenega blaga prek spleta), http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/memorandum_04052011_en.pdf.

²⁴ *Intellectual Property Rights: Economic principles and trade rules*, C. Fink, maj 2007, revidirana izdaja. V: *Handbook of Trade Policy for Development*, A. Lukauskas in drugi, Oxford Scholarship Online, 2014.

²⁵ *Creative economy report 2010: A feasible development option* (Izvedljiva možnost razvoja), partnerstvo med UNCTAD in posebno enoto za sodelovanje jug-jug programa UNDP, 2010, http://unctad.org/en/Docs/ditctab20103_en.pdf.

²⁶ *Intellectual Property Rights, imitation, and foreign direct investment: theory and evidence*, L. Branstetter in drugi, Working Paper 13033, National Bureau of Economic Research, Cambridge, 2007.

²⁷ *Record seizure of illicit medicines in Africa* (Rekordni zaseg nezakonitih zdravil v Afriki). *The World Customs Organization (WCO) and the Institute of Research Against Counterfeit Medicines (IRACM) issue a new warning on the health and safety of African populations* (Svetovna carinska organizacija (WCO) in raziskovalni inštitut o boju proti ponarejanju zdravil (IRACM) sta izdala novo opozorilo o zdravju in varnosti v afriškega prebivalstva), Pariz, 2013, <http://www.wcoomd.org/en/media/newsroom/2013/june/wco-and-iracm.aspx>.

vzponu ne veljajo enaki konkurenčni pogoji, škoduje rasti in razvoju EU ter tretjih držav, kršitelji intelektualne lastnine pa poskušajo izkoristiti takšne razlike.

Učinkovite ureditve pravic intelektualne lastnine, skupaj z zagotovitvijo okolja in zadostne zmogljivosti za prevzem tehnologij, lahko državam v razvoju pomagajo ustvariti zdravo in delujočo tehnološko podlago na lokalni ravni. Povečajo lahko zmožnosti raziskav in razvoja, spodbudijo najuspešnejša domača podjetja, da okrepijo svoje dejavnosti na področju raziskav in razvoja, ter dajo spodbude večnacionalnim podjetjem za uvedbo inovacij na teh trgih. Take ureditve lahko imajo zlasti pozitivno vlogo pri spodbujanju prenosa tehnologije in tujih neposrednih naložb, kar vključuje priložnosti za imetnike pravic in prejemnike, vključno s tehnologijami, ki bi lahko pomagale rešiti svetovne izzive, kot so podnebne spremembe.

Obstaja več vrst tehnologij in kanalov prenosa, pri čemer je prenos tehnologije pogosto sestavni del zapletenejšega projekta, in ne samostojna dejavnost. Nakup dobre in delujoče tehnološke podlage, ki ga izvedejo najmanj razvite države, ni odvisen le od zagotavljanja fizičnih objektov ali opreme, ampak tudi od pridobitve tehničnega znanja in izkušenj, sposobnosti upravljanja in zmogljivosti proizvodnje, izboljšane dostopa do virov znanja ter prilagoditve na lokalne gospodarske, družbene in kulturne razmere.

EU zagotavlja razlikovanje v svojih politikah (kot je bilo potrjeno v nedavnem sporočilu Komisije „Trgovina, rast in razvoj“²⁸), saj upošteva raven razvoja²⁹ in institucionalne zmogljivosti v državah v razvoju. Glede na zadevno državo se lahko torej naša strategija osredotoča bolj na tehnično pomoč pri razvijanju zmogljivosti kot na pogajanja za izboljšanje ureditev pravic intelektualne lastnine. EU bo v celoti izpolnjevala tudi zahtevo o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine, in sicer da morajo razvite države svojim družbam ponuditi spodbude za prenos tehnologije v najmanj razvite države³⁰ v skladu s pristopom, predstavljenim leta 2003³¹, in bo najmanj razvite države spodbujala pri ustvarjanju ugodnega okolja za prenos tehnologije.

2.2.5. *Gospodarstva v vzponu*

Stopnja rasti držav s srednjim prihodkom – in njihova čedalje večja vloga v svetovnem gospodarstvu – pomeni izjemno priložnost za EU in mednarodna podjetja, toda hkrati se je povečala skrb družb imetnic pravic intelektualne lastnine, ki so še bolj kot prej izpostavljene tveganjem kršitev pravic intelektualne lastnine zunaj EU.

Nekatera gospodarstva v vzponu so začela izvajati agresivne politike, s katerimi iščejo ustrezno tujo tehnologijo in spodbujajo nacionalne prvake, zlasti v sektorjih, ki se štejejo za strateške, npr. s „prisiljenim prenosom tehnologije“, zahtevami glede lokalne vsebine in domačimi politikami inovacij z namenom doseči razvojni preskok³². Zaradi takšnih politik, skupaj s hitro rastočimi zmogljivostmi njihovih družb in pomanjkanjem učinkovitega okvira

²⁸ COM(2012)22 – Trgovina, rast in razvoj. Prilagoditev trgovinskih in naložbenih politik državam, ki najbolj potrebujejo pomoč, Evropska komisija, Belgija, 2012, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/january/tradoc_148992.EN.pdf.

²⁹ http://content.undp.org/go/cms-service/stream/asset/?asset_id=1948200 – glej poglavje 11.

³⁰ *Climate change and technology transfer. Can Intellectual Property Rights work for the poor?*, K. Kretschmar, Prague Global Policy Institute Glopolis, Praga, 2012.

³¹ Sporočilo Evropskih skupnosti in njihovih držav članic Svetu o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine z dne 13. februarja 2003, sklic 032/03 – final.

³² Tj. pospešen gospodarski razvoj.

na področju pravic intelektualne lastnine, se nekatere družbe zatekajo k prilaščanju tujih intelektualnih pravic z vsemi sredstvi, v nekaterih primerih tudi nelegalno, kar povzroča posledice brez primere za industrijo industrializiranih držav. Vedno več poročil navaja, da naj bi države podpirale nekatere izmed teh dejavnosti³³.

Po drugi strani se dogajajo spremembe, saj mnogi čedalje bolj prepoznavajo koristi pravic intelektualne lastnine za povečanje svoje konkurenčnosti, ko se poskušajo povzpeti po vrednostni verigi. Zato družbe v teh državah čedalje bolj ustvarjajo in varujejo svojo intelektualno lastnino. Na primer, na Kitajskem se je število patentnih prijav od leta 2003 do leta 2007 v povprečju povečalo za 34 % na leto, evropske patentne prijave, ki so jih vložili kitajski gospodarski subjekti, pa so se med letoma 2001 in 2010 povečale za desetkrat.

Kljub temu je treba tveganja zlorab dostopa do tehnologije EU reševati učinkovito. To se lahko izvede na področjih, kot so:

- javna naročila. Številne družbe EU imajo težave, povezane s pravicami intelektualne lastnine, kot so kršitve tajnosti zaupnih podatkov, zaščitni ukrepi glede prisiljenega prenosa tehnologije³⁴, če že ne samo ponujanje (ponudnikov iz tretjih držav) tehnologij, ki niso bile zakonito pridobljene;
- naložbe in postopki ocenjevanja skladnosti, pri katerih se pojavljajo podobne težave (npr. pogojevanje dostopa do trgov zunaj EU s prenosom tehnologije ali ocenjevanje skladnosti, ki zahteva razkritje občutljivih informacij brez pravega zagotovila o varstvu intelektualne lastnine) ter drugi ukrepi omejevanja trgovine³⁵.

Natančno je treba spremljati primere, v katerih so tretje države izvedle ali predlagale ukrepe, s katerimi družbam EU s sedežem v njihovih državah nalagajo prenos tehnologije, in v zvezi z njimi ustrezno ukrepati.

2.2.6. Raziskave, inovacije in informacijsko-komunikacijske tehnologije

Svetovna struktura raziskav in inovacij se je v zadnjem desetletju občutno spremenila. Gospodarstva v vzponu so veliko vložila v krepitev svojih raziskovalnih in investicijskih sistemov, zaradi česar se razvija večpolarni sistem, v katerem imajo države, kot so države BRIK, čedalje večji vpliv.

Mednarodna prizadevanja na področju raziskav in inovacij so vse večja. Čedalje več je mednarodnih soavtorskih publikacij, raziskovalne organizacije ustanavljajo urade v tujini, naložbe v raziskave in inovacije večnacionalnih družb so pogosto usmerjene v gospodarstva v vzponu.

³³ *Policy recommendations to combat state sponsored IP theft (SSIPT)* (Politična priporočila za boj proti kraji intelektualne lastnine, ki jo podpirajo države), Trans Atlantic Business Dialogue (Transatlantski poslovni dialog), <http://transatlanticbusiness.org/s/TABD-Trade-Secrets-Policy-Recommendations-December-2012.pdf>.

³⁴ *Technology transfer to China: Guidance for businesses* (Prenos tehnologij na Kitajsko: navodila za podjetja), China IPR SME Helpdesk (služba za pomoč kitajskim MSP), 2008, http://www.china-iprhelpdesk.eu/docs/publications/Tech_transfer_English.pdf.

³⁵ GD za trgovino, Deveto poročilo o potencialnih ukrepih omejevanja trgovine, od septembra 2011 do maja 2012, Poročilo o trgovinskih ukrepih G-20, STO, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/june/tradoc_149526.pdf.

Družbeni izzivi, kot so podnebne spremembe in trajnostni razvoj, so skrb vsega sveta. Zahtevajo, da EU pospeši sodelovanje na področju raziskav in inovacij s svojimi mednarodnimi partnerji, hkrati pa bolj strateško določa ustrezne okvirne pogoje za sodelovanje. V ta namen je Komisija leta 2012 sprejela novo strategijo za mednarodno sodelovanje na področju raziskav in inovacij³⁶. Čeprav je namen strategije povečanje sodelovanja, priznava tudi, da to hkrati s seboj prinaša nova tveganja in da je treba zaščititi gospodarske interese Unije. V tem smislu si je treba bolj prizadevati za pošteno in pravično obravnavo pravic intelektualne lastnine v partnerskih državah, da bi preprečili nenadzorovano izgubo tehničnega znanja in izkušenj Unije.

V okviru industrije IKT, ki mora iskati interoperabilna omrežja in naprave po vsem svetu, je pomembno tudi varstvo pravic intelektualne lastnine, vključene v standarde, na svetovni ravni. Ključno je, da mednarodni standardizacijski sistem ne priznava le potrebe po zagotavljanju dostopa do tehnologij, vključenih v mednarodne standarde, temveč ščiti tudi učinkovit način pravičnega in pravočasnega nagrajevanja naložb v razvoj teh tehnologij.

2.2.7. Izzivi dostopa do zdravil

Dostop do cenovno dostopnih, varnih in učinkovitih zdravil je pomemben za vse države, pri čemer je izziv še zlasti velik, ko gre za najmanj razvite države in države v razvoju. Ker se EU tega zaveda, pomembno prispeva k pomoči, povezani z zdravjem – npr. *Globalni sklad za boj proti aidsu, tuberkulozi in malariji* ter druge ključne organizacije³⁷. Ustanovila je tudi Partnerstvo evropskih držav in držav v razvoju na področju kliničnih študij z namenom spodbujanja postopka razvoja kliničnih raziskav za zdravila proti zapostavljenim boleznim, ki so povezane z revščino.

Veliko se je razpravljalo o vlogi intelektualne lastnine pri dostopu do zdravil. Kot je bilo ugotovljeno v nedavni študiji, ki so jo opravile SZO, STO in SOIL, „je razlog za pomanjkanje dostopa do medicinskih tehnologij redko samo en ločeni dejavnik“³⁸. Obstajajo številni dejavniki, ki vplivajo na dostop (kar je podrobneje pojasnjeno v priloženem *delovnem dokumentu služb Komisije*, (SEC(2013)30), vendar večinoma niso povezani s pravicami intelektualne lastnine, kot so pomanjkanje dostopa do kakovostnih zdravstvenih storitev, slaba infrastruktura, pomanjkanje sistemov porazdelitve in dobave ter nadzora kakovosti. Kljub vsemu lahko pravice intelektualne lastnine vplivajo na ceno zdravil. Izziv je poiskati širši odgovor na to zapleteno in večplastno težavo ter zagotoviti cenovno ustrezen dostop do zdravil, ne da bi se zmanjšale spodbude za nadaljnje farmacevtske raziskave. Opozoriti je treba, da imajo pri tem pomembno vlogo generična zdravila, ki se ne smejo enačiti s ponarejenimi zdravili³⁹.

V skladu z resolucijo Evropskega parlamenta obravnava EU te izzive pravic intelektualne

³⁶ COM(2012) 497.

³⁷ Vključno s Svetovno zvezo za cepiva in imunizacijo (GAVI) ter organizacijama SZO in UNICEF.

³⁸ *Promoting Access to Medical Technologies and Innovation. Intersections between public health, intellectual property and trade* (Olajšanje dostopa do medicinskih tehnologij in inovacij. Na preseku javnega zdravja, intelektualne lastnine in trgovine), tristranska študija SZO, SOIL in STO, Ženeva, 2012.

³⁹ Opozoriti je treba, da nekateri koncepti, kot so podstandardna, lažna ali ponarejena zdravila, ne vključuje vidikov pravic intelektualne lastnine – glej razpravo SZO, http://apps.who.int/gb/ssffc/pdf_files/A64_16-en.pdf.

lastnine⁴⁰ s politikami, namenjenimi zmanjšanju ovir za trgovino z inovativnimi in generičnimi zdravili, pri čemer spodbuja inovacije in odpravlja trgovino s ponarejenimi in prenarejenimi zdravili, ki so lahko nevarna za bolnike⁴¹.

EU:

- zagotavlja, da vsi večstranski in dvostranski sporazumi, izražajo te cilje;
- podpira deklaracijo iz *Dohe o trgovinskem vidiku pravic intelektualne lastnine in javnem zdravju* (uveljavljena z Uredbo 816/2006);
- je sprejela predpise o „vzporednem oblikovanju cen“^{42, 43, 44} in uskladila izjeme na področju kliničnega preizkušanja⁴⁵.

Komisija preučuje tudi načine za izboljšanje svoje podpore državam v razvoju pri izvajanju Sporazuma TRIPS – vključno s svojo prožnostjo v ustreznih primerih, kot so izredne zdravstvene razmere.

2.2.8. Okoljski izzivi

Intelektualna lastnina lahko pomembno prispeva k reševanju svetovnih okoljskih izzivov. Kljub poskusom oslabitve varstva pravic intelektualne lastnine (npr. s sistematičnim prisilnim licenciranjem ali prepovedjo patentiranja) so spodbude za pravice intelektualne lastnine ključne za spodbujanje naložb⁴⁶ v okoljske tehnologije. Kar zadeva podnebne spremembe, lahko ustrezne ureditve pravic intelektualne lastnine pozitivno vplivajo na spodbujanje prenosa in razširjanja inovativnih okoljskih tehnologij, kar pomeni priložnosti za imetnike pravic in prejemnike.

EU je v ospredju pri razpravah o podnebnih spremembah, katerih namen je spodbujanje in zagotavljanje podnebnega financiranja, ki vključuje podporo okoljski tehnologiji. EU je tudi dejavno prispevala k uspešnemu končanju pogajanj o Nagojskem protokolu h Konvenciji o biološki raznovrstnosti o dostopu do genskih virov ter pošteni in pravični delitvi koristi, ki izhajajo iz njihove uporabe (v nadaljnjem besedilu: Nagojski protokol). EU izvaja Nagojski protokol, ki ga je ratificirala aprila 2014, še naprej pa bo igrala aktivno vlogo v globalnih razpravah o okoljskih vidikih vprašanj pravic intelektualne lastnine.

⁴⁰ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 12. julija 2007, B6-0288/2007.

⁴¹ *Counterfeit drugs kill!* (Ponarejena zdravila ubijajo!), končna brošura SZO in IMPACT (Mednarodna skupina za boj proti ponarejanju zdravil), posodobljeno maja 2008, <http://www.who.int/impact/FinalBrochureWHA2008a.pdf>.

⁴² Uredba Sveta (ES) št. 953/2003 z dne 26. maja 2003 za preprečevanje preusmerjanja trgovine nekaterih ključnih zdravil v Evropsko unijo, UL L 135/5, 3.6.2003.

⁴³ To pomeni cene, ki izvoznikom omogočajo, da dobavljajo osnovna zdravila revnim državam po cenah, ki so le malo nad njihovimi proizvodnimi stroški.

⁴⁴ EU bo v letu 2014 začela presojo Uredbe 953/2003.

⁴⁵ EU je v Direktivi 2004/27/ES uvedla izjemo vrste bolar.

⁴⁶ *Are IPR a barrier to the transfer of climate change technology?* (Ali pravice intelektualne lastnine ovirajo prenos tehnologije na področju podnebnih sprememb?), Poročilo, ki ga je naročila Evropska komisija (GD za trgovino), Copenhagen Economics A/S in The IPR Company ApS, 2009, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/february/tradoc_142371.pdf.

3. PRENOVLJENA STRATEGIJA O PRAVICAH INTELKTUALNE LASTNINE DO TRETJIH DRŽAV

Primerno je posodobiti strategijo iz leta 2004, da se upoštevajo ugotovitve ocene iz leta 2010 in se na splošno obravnavajo zgoraj navedeni izzivi.

Čeprav so imetniki pravic odgovorni za sprejetje ustreznih ukrepov za varstvo in uveljavljanje pravic intelektualne lastnine v EU ter v tretjih državah in za sprejetje operativnih ukrepov (npr. tehnološki zaščitni ukrepi za avtorsko zaščitena digitalna dela), morajo tudi javni organi opraviti svojo nalogo, in sicer zagotoviti okvir, ki bo podpiral inovacije in kreativnost ter varoval pravice intelektualne lastnine. EU ima na voljo številna „orodja“, kot so delovanje v okviru mednarodnih organizacij ali dvostranskih sporazumov, spremljanje in poročanje o ustreznosti varstva ter uveljavljanja pravic intelektualne lastnine v tretjih državah in sodelovanje s tretjimi državami pri reševanju posebnih težav v zvezi s pravicami intelektualne lastnine.

Učinkovitost teh orodij se zelo razlikuje. V nekaterih primerih ima EU zakonske pravice, ki jih je mogoče na zadnje uveljaviti, npr. prek postopkov za reševanje sporov. V drugih primerih je zmožnost EU za doseg rezultatov odvisna od pripravljenosti tretjih držav za reševanje njenih težav.

EU se osredotoča na gospodarski potencial intelektualne lastnine in svojo vlogo ključnega gonila inovacij, rasti in zaposlovanja. Pravice intelektualne lastnine so zares poglavitne za vlagateljevo/ustvarjalčevo pot, saj zagotavljajo varno okolje, v katerem se zamisli najprej porodijo in nato dajo na trg, naložba pa nagradi. So tudi sredstva za inovativne družbe, saj jim pomagajo pridobiti financiranje in jim tako omogočajo uspešno poslovanje, ustvarjanje novih delovnih mest, ponujanje novih proizvodov in storitev potrošnikom ter na zadnje izvoz teh izdelkov in storitev v tretje države. Ta sklenjeni krog, ki ga povzroči vlagateljeva/ustvarjalčeva pot, lahko podobno pozitivno vpliva na rast in zaposlovanje v tretjih državah.

3.1. Izboljšanje sodelovanja deležnikov

3.1.1. Sedanje stanje

Čedalje večji konkretni vpliv politike pravic intelektualne lastnine na naše vsakdanje življenje pomeni, da je ta bolj kot kdaj koli prej v očeh javnosti in se seveda obravnava v širši razpravi. Nekatero politično pobude v zvezi z intelektualno lastnino so sprožile negativne odzive in so bile zato zavrnjene na evropski ravni (glej *trgovinski sporazum za boj proti ponarejanju*) ali drugje (glej zakonodajne predloge SOPA in PIPA v ZDA). Razlogi za neuspeh teh pobud so različni, toda skupno jim je bilo mnenje, da skrbi splošne javnosti niso bile dovolj upoštevane, na primer: ali so bili ti predpisi prilagojeni na digitalno gospodarstvo, kako bi lahko ti ukrepi vplivali na temeljne pravice ter na pravice, ki jim na splošno pravimo „spletne svoboščine“.

3.1.2. Nadaljnji ukrepi

Nedavne razprave so pokazale potrebo po obsežnejšem dialogu z deležniki o vlogi in pomembnosti intelektualne lastnine ter posledicah kršitev pravic intelektualne lastnine. Pomembno je tudi zagotoviti, da bo okvir intelektualne lastnine še naprej dovolj prožen, da bo

povečeval, ne pa zmanjšal zmogljivost digitalne tehnologije za ustvarjanje rasti, in hkrati spodbujal inovacije.

Zato je treba izboljšati sodelovanje ne samo z imetniki pravic, temveč tudi z javnimi organi, civilno družbo (po možnosti z uporabo obstoječih mehanizmov, kot je strategija *Komisije o dialogu s civilno družbo in dostopu do trga*)⁴⁷ in Evropskim parlamentom, ki bi razpravljali o ciljih EU in posledicah kršitev pravic intelektualne lastnine v tretjih državah ter pojasnili prizadevanja EU za krepitev uveljavljanja pravic intelektualne lastnine v tretjih državah in okolja za spodbujanje izumiteljeve poti.

3.2. Zagotavljanje boljših podatkov

3.2.1. Sedanje stanje

V zadnjih 15 letih se je število raziskav v zvezi z ekonomijo intelektualne lastnine precej povečalo (posebej dragocena je nedavna raziskava o prispevku intelektualne lastnine na učinkovitost gospodarstva in zaposlovanje v Evropi)⁴⁸. Nekatere podatke, kot so obseg in posledice kršitev pravic intelektualne lastnine, je same po sebi težko pridobiti, ker obravnavajo množični pojav in imetniki pravic pogosto ne želijo razkriti podrobnosti⁴⁹. Na nekaterih področjih pa so še vedno potrebne študije, da bi podprle oblikovanje politik, ki temeljijo na dokazih, in natančno določile vlogo intelektualne lastnine ter posledice kršitev pravic intelektualne lastnine.

Razna industrijska združenja (npr. BSA in IIPA) in odvetniške pisarne⁵⁰ objavljajo poročila o posameznih sektorjih, podobna poročila pripravljajo tudi glavne mednarodne organizacije, kot sta OECD in SOIL.

3.2.2. Nadaljnji ukrepi

Boljši podatki bodo oblikovalcem politik omogočili z informacijami podprto razpravo o politikah in prizadevanjih za izboljšanje ozaveščenosti, medtem ko številne pobude že potekajo. Komisija vsako leto zbere podatke o blagu, zadržanemu na mejah EU⁵¹, za katerega obstaja sum, da krši pravice intelektualne lastnine, ustanovila pa je tudi *Evropski opazovalni urad za kršitve pravic intelektualne lastnine*⁵² (v nadaljnjem besedilu: Opazovalni urad). Naloge *Opazovalnega urada* morajo biti med drugim zagotovitev izčrpnih in zanesljivih podatkov o kršitvah pravic intelektualne lastnine v EU. V letu 2013 je pripravil navedeno študijo o vrednosti intelektualne lastnine v EU, objavil pa je tudi študijo o javnem mnenju glede pravic intelektualne lastnine. Pripravil bo tudi „vodnike po državah“ o številnih ključnih državah. Komisija redno izvaja raziskave o stanju glede pravic intelektualne lastnine v

⁴⁷ <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/trade-topics/market-access/>.

⁴⁸ http://ec.europa.eu/internal_market/intellectual-property/docs/joint-report-epo-ohim-final-version_en.pdf.

⁴⁹ Čeprav je bilo v ocenjevalni študiji iz leta 2010 upravičeno navedeno, da „čeprav obstajajo številni kazalniki, da obseg kršitev pravic intelektualne lastnice narašča, je splošna raven ponarejenega in piratskega blaga neznana, še vedno pa ni na voljo metodologij, ki bi se lahko uporabile za izdelavo natančne skupne ocene“, obstajajo omejitve glede tega, kaj je mogoče storiti v teh okoliščinah.

⁵⁰ <http://www.taylorwessing.com/ipindex>.

⁵¹ http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_controls/counterfeit_piracy/statistics.

⁵² http://ec.europa.eu/internal_market/ipenforcement/observatory/index_en.htm.

državah zunaj EU⁵³ (tehnično ozadje tega, kar zdaj pripravlja Opazovalni urad), ki ji pomagajo pri določanju prednostnih nalog in obveščanju deležnikov.

3.3. Oblikovanje zakonodaje EU

3.3.1. Sedanje stanje

Usklajevanje prinese koristi, ki nastanejo same po sebi pri zagotavljanju preprostejšega in predvidljivejšega okvira za potrošnike in panogo, kar prispeva k rasti in ustvarjanju novih delovnih mest. Usklajena zakonodaja EU na področju pravic intelektualne lastnine (npr. *uredba o carini*⁵⁴ ali *direktiva o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine*⁵⁵) olajšuje pogajanja s tretjimi državami, saj zagotavlja jasno podlago za določitev pogajalskih izhodišč EU.

Na nedavnih pogajanjih o sporazumu o prosti trgovini so bile pogosto izražene zahteve po na primer vključitvi varovanja poslovnih skrivnosti in nekaterih neživilskih proizvodov kot geografske označbe, za katere zdaj ni pravnega reda Unije. Zato lahko pomanjkanje usklajevanja EU na nekaterih področjih pravic intelektualne lastnine zaplete ali vsaj omeji možnosti EU pri obravnavanju nekaterih vprašanj intelektualne lastnine na pogajanjih z državami zunaj EU.

3.3.2. Nadaljnji ukrepi

Komisija pripravlja novo sporočilo o akcijskem načrtu, ki bo obravnaval kršitve intelektualne lastnine v EU. Nezakonodajni ukrepi so predvideni za spodbujanje sorazmernih in pravičnih izvršilnih ukrepov intelektualne lastnine ter prednostno obravnavanje političnih ukrepov, ki bodo zagotovili večjo osredotočenost, boljše usklajevanje in prilagoditev na obstoječe politike varstva pravic intelektualne lastnine.

Poleg tega je Komisija nedavno sprejela zakonodajni predlog (direktivo) o poslovnih skrivnostih (kot del delovnega programa Komisije za leto 2013) za izboljšanje razmer v EU na področju inovativnih poslovnih dejavnosti. Glede na pomembnost poslovnih skrivnosti bi lahko to spodbudilo druge, da ji sledijo pri zagotavljanju takšnega varstva.

Ker se lahko usklajevanje spodbuja ne samo na ravni EU, temveč tudi z mednarodnimi pogodbami, bi to, če bi vse države članice ratificirale ustrezne mednarodne pogodbe, povečalo vlogo EU. Na primer, nekatere pogodbe, kot sta *Pogodba o pravu znamk in Ženevski akt Haaškega sporazuma* (o registraciji modelov), je EU podpisala, toda ne vse države članice.

⁵³ <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/trade-topics/intellectual-property/enforcement/>.

⁵⁴ Uredba (EU) št. 608/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. junija 2013 o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine s strani carinskih organov in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1383/2003, UL L 181/15, 29.6.2013.

⁵⁵ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2004/48/ES z dne 29. aprila 2004 o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine, UL L 157/45, 30.4.2004.

3.4. Spodbujanje sodelovanja v EU

3.4.1. Sedanje stanje

Sodelovanje med Komisijo in državami članicami na območju držav zunaj EU je pogosto dobro. Pomembno je, da diplomatska predstavništva držav članic in delegacije EU bolje poznajo dejavnosti drug drugega v tretjih državah. To zagotavlja strateški in usklajen pristop ter povečuje zmožnost EU, da učinkovito rešuje vprašanja intelektualne lastnine v zadevnih državah.

3.4.2. Nadaljnji ukrepi

Preučiti je treba možnosti za nadaljnje izboljšanje sodelovanja med Komisijo in državami članicami (na primer izmenjava informacij), pri čemer je treba graditi na partnerstvu, ki je bilo na primer vzpostavljeno med Komisijo, državami članicami in podjetji pri izvajanju *strategije dostopa do trga*, s čimer bi dosegli večjo gospodarnost z viri.

3.5. Izboljšanje varstva in uveljavljanja pravic intelektualne lastnine v tretjih državah

3.5.1. Večstranska in večstranska raven

3.5.1.1. Sedanje stanje

Mednarodno usklajevanje omogoča širše prilagajanje predpisov in s tem predvidljivejše okolje intelektualne lastnine. To vključuje pogajanja o novih večstranskih pogodbah, njihovo ratifikacijo in izvajanje ter razširitev njihovega članstva na več držav zunaj EU (npr. Mednarodna zveza za varstvo novih sort za varstvo sort rastlin). V obdobju po sklenitvi Sporazuma TRIPS je bilo sklenjenih le nekaj pomembnih večstranskih sporazumov o pravicah intelektualne lastnine (npr. *pogodbi o svetovnem spletu*⁵⁶ organizacije SOIL ter Marakeška⁵⁷ in Pekinška pogodba⁵⁸).

V ocenjevalni študiji iz leta 2010 je bilo ugotovljeno, da je Komisija: „dejavno prispevala k izvrševanju intelektualne lastnine na večstranski ravni na Svetu TRIPS pri STO, vendar so zaradi nasprotovanja tretjih držav koristi le omejene.“ V zvezi z geografskimi označbami⁵⁹ že dalj časa potekajo pogajanja v okviru STO, za njihovo uveljavitev pa si bo EU prizadevala tudi v prihodnje.

Večstranski pristop je lahko učinkovit za manjše skupine držav s podobnimi političnimi cilji.

3.5.1.2. Nadaljnji ukrepi

Te možnosti je treba izkoristiti, kadar koli so na voljo, vendar so priložnosti redke, zato je treba pozornost nameniti drugim pristopom. To ne pomeni, da moramo prenehati z našimi

⁵⁶ Pogodba SOIL o avtorskih pravicah in Pogodba SOIL o izvedbah in fonogramih.

⁵⁷ Marakeška pogodba o olajšanem dostopu do objavljenih del za slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja.

⁵⁸ Pekinška pogodba o avdiovizualnih izvedbah.

⁵⁹ Tj. pogajanje o vzpostavitvi mnogostranskega sistema notifikacije in registracije geografskih označb za vina in žgane pijače ter zadeve v zvezi s širitvijo zaščite geografskih označb, določenih v členu 23 Sporazuma TRIPS, na druge proizvode, razen na vina in žgane pijače.

prizadevanji za večstransko rešitev – na primer, še naprej bomo spodbujali boljšo zaščito geografskih označb v STO in ustrezno zaščito geografskih označb na internetu. Hkrati bi bilo primerno razmisliti o novi strategiji za SOIL, da bo ta organizacija bolje izvajala svoja naloge.

3.5.2. *Dvostranska raven*

Prizadevanja in vire je treba usmeriti v najpomembnejše države. Dvostransko sodelovanje, za katero obstaja več kategorij, kot je navedeno v nadaljevanju, ponuja dobro priložnost za prilagajanje posebnih vprašanj in potreb posameznim partnerjem (zlasti s „prednostnimi državami“). Dvostransko delovanje se lahko nadaljuje tudi z zadevnimi regionalnimi organizacijami za intelektualno lastnino (npr. OAPI in ARIPO⁶⁰).

3.5.2.1. Sedanje stanje

– Dvostranski trgovinski sporazumi

Takšni sporazumi se lahko osredotočajo na izzive posamezne države v zvezi s pravicami intelektualne lastnine in, kakor je ugotovljeno v ocenjevalni študiji iz leta 2010, so ti „omogočili več napredka pri uveljavljanju pravic intelektualne lastnine v tretjih državah“. Pri tem se sklicujemo na veljavno zakonodajo EU in prilagajamo svojo raven ciljev glede na raven razvoja posamezne partnerske države. Za najmanj razvite države in revnejše države v razvoju bi lahko uporabili bolj omejen sklop določb o pravicah intelektualne lastnine.

V nedavno sklenjena pogajanja o trgovinskih sporazumih Evropske unije so bila uspešno vključena poglavja o varstvu in izvrševanju intelektualne lastnine. V najnovjših sporazumih z državami vzhodnega partnerstva (npr. Gruzijo, Moldavijo in Ukrajino) so bili doseženi pomembni regulativni standardi v skladu s pravnim redom Unije. Drugi sporazumi vsebujejo pomembne izboljšave o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine (npr. s Kanado, Republiko Korejo in Singapurjem), pri čemer se tudi drugi odlikujejo po tem, da so uporabljeni višji od najnižjih mednarodnih standardov (npr. s Srednjo Ameriko, Kolumbijo in Perujem).

V tem času potekajo pogajanja o trgovinskih sporazumih z Mercosurjem, Marokom, Japonsko, Tajsko, ZDA in Vietnamom. Trenutno potekajo pogajanja s Kitajsko o zaščiti geografskih označb.

– Dialogi o intelektualni lastnini

Praktični način reševanja izzivov glede pravic intelektualne lastnine z državami, s katerimi se EU ne pogaja, je vzpostavitev „dialogov o intelektualni lastnini“ ali „delovnih skupin o intelektualni lastnini“, na podlagi katerih bi potekalo redno sodelovanje med EU in zadevnimi organi v državah zunaj EU. V ocenjevalni študiji iz leta 2010 je bil poudarjen pozitiven prispevek dialogov o intelektualni lastnini k „povečanju ozaveščenosti nacionalnih organov o teh zadevah in razjasnitvi razlag in stališč drug drugega“.

V tem času poteka več dialogov o intelektualni lastnini. Ti Komisiji omogočajo, da odpre sistematična vprašanja o intelektualni lastnini, izmenja dobre prakse in po potrebi državam v razvoju ponudi svojo pomoč, npr. pri pripravi nacionalne zakonodaje in praksah izvrševanja.

⁶⁰ „Organisation Africaine de la Propriété Intellectuelle“ (OAPI), African Regional Industrial Property Organisation (Afriška regionalna organizacija za industrijsko lastnino) (ARIPO).

Dialog o intelektualni lastnini in delovna skupina o intelektualni lastnini s Kitajsko sta na primer EU omogočila pridobitev zavez glede okrepljenega izvajanja, kot je t. i. „posebna kampanja“, in pripomogla k temu, da je Kitajska preučila svojo zakonodajo o intelektualni lastnini. Potekajo tudi dialogi s partnerji, ki imajo podobne ureditve pravic intelektualne lastnine, npr. z ZDA in Japonsko, za izmenjavo informacij in stališč o težavah in dobrih praksah.

Uveljavljanje pravic intelektualne lastnine je prednostna naloga, ki je navedena tudi v dvostranskih sporazumih o carinskem sodelovanju EU. Kitajska in EU sta v povezavi s tem nedavno podpisali akcijski načrt za uveljavljanje pravic intelektualne lastnine za obdobje 2014–2017.

– Tehnična pomoč

Države v razvoju, ki želijo izboljšati svoj sistem pravic intelektualne lastnine, za to pogosto nimajo znanja in/ali virov. Namen tehnične pomoči v zvezi s pravicami intelektualne lastnine je reševanje teh težav⁶¹, in sicer z dejavnostmi, kot je usposabljanje uradnikov, ozaveščanje in zakonodajna pomoč (npr. pri izpolnjevanju mednarodnih obvez in uporabi razpoložljivih prožnosti).

Čeprav je učinek ukrepov tehnične pomoči kratkoročno le redko opazen, je bilo v ocenjevalni študiji iz leta 2010 ugotovljeno, da „so projekti, ki jih financira EU, in tehnična pomoč okrepili tehnično zmogljivost nacionalnih institucij in organov kazenskega pregona za obravnavanje primerov na področju pravic intelektualne lastnine“.

Na primer, uspešen „projekt med EU in Kitajsko o varstvu pravic intelektualne lastnine“ (IPR2, 2007–2011) s skupnim financiranjem v višini 16 milijonov EUR kaže na vzajemno zavezanost k učinkovitemu uveljavljanju pravic intelektualne lastnine na Kitajskem. Vključitev organizacij, kot sta *Evropski patentni urad*, *Urad za harmonizacijo na notranjem trgu* (vključno z morebitnimi napotitvami v delegacije EU) in *Urad Skupnosti za rastlinske sorte*, bo okrepila našo sposobnost oblikovanja in izvajanja učinkovite pomoči.

– Reševanje sporov in druga pravna sredstva

EU še naprej spremlja stanje na področju pravic intelektualne lastnine v tretjih državah in si prizadeva za upoštevanje mednarodnih sporazumov, zlasti z dialogom ter pogajanjem. Postopki reševanja sporov STO se lahko uporabijo tudi za kršitve Sporazuma TRIPS. Že obstoj teh postopkov lahko deluje kot mehanizem, ki preprečuje morebitne kršitve. Podobni postopki so tudi sestavni del naših dvostranskih trgovinskih sporazumov.

Za obravnavanje kršitev predpisov o intelektualni lastnini je že bila uporabljena *uredba o trgovinskih ovirah*⁶² – ki družbam EU omogoča, da vložijo pritožbe zaradi morebitnih kršitev mednarodnih trgovinskih predpisov – in bo na voljo tudi v prihodnje za uporabo v ustreznih primerih.

⁶¹ <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=328>.

⁶² <http://ec.europa.eu/trade/tackling-unfair-trade/trade-barriers>.

3.5.2.2. Nadaljnji ukrepi

Čeprav je za takšne dvostranske načine ukrepanja potrebnih več virov kot za večstranske in večstranske, so se ti v preteklosti intenzivno uporabljali ter prinesli pozitivne rezultate, zato jih je treba izvajati tudi v okviru prenovljene strategije. Pomembno si je prizadevati za večjo usklajenost med politiko pravic intelektualne lastnine in drugimi politikami.

Takšen primer je povezan s strategijo Unije za mednarodno sodelovanje na področju raziskav in inovacij, pri kateri je izredno pomembno, da partnerske države Unije zagotovijo pošteno in enakopravno obravnavanje pravic intelektualne lastnine. Programi financiranja raziskav in inovacij Unije, zdaj je to pobuda Obzorje 2020, so popolnoma odprti za sodelovanje z mednarodnimi partnerskimi državami ter ponujajo dostop do evropskega notranjega trga s predvidljivimi in pravičnimi predpisi o varstvu intelektualne lastnine. Dolgoročni cilj morajo biti prizadevanja, da takšno odprtost zagotovijo vse partnerske države Unije, vključno z zagotavljanjem enakovrednega varstva pravic intelektualne lastnine.

V smislu instrumentov trgovinske zaščite je priznanje statusa tržnega gospodarstva med drugim odvisno od varstva intelektualne lastnine v zadevni državi.

Za države, ki nenehno kršijo mednarodne obveznosti glede predpisov o intelektualni lastnini v takšni meri, da ima to bistvene posledice za EU, in tiste, v katerih javni organi niso pripravljeni sodelovati ali prinaša sodelovanje le omejene rezultate, lahko Komisija ob rednih kršitvah in jasno usmerjenih primerih preuči omejitev udeležbe teh držav ali njihovega financiranja v posebnih programih, ki jih financira EU. To ne bi vplivalo na programe, ki se financirajo z Evropskim razvojnim skladom ali instrumentom za financiranje razvojnega sodelovanja. Politični dialogi Komisije s partnerskimi državami bi se lahko uporabili tudi za reševanje resnih vprašanj glede kršitev pravic intelektualne lastnine. Za zagotovitev skladnosti je treba države članice spodbujati, da takšne ali podobne pristope uporabljajo skupaj.

Glede *sporazumov o prosti trgovini* pa se je treba zavedati, da bodo pogajanja o poglavjih glede pravic intelektualne lastnine ostala težavna. Številne države, s katerimi se EU pogaja (ali se bo začela pogajati), menijo, da ne bodo imele veliko koristi od stroge ureditve pravic intelektualne lastnine. Da bi lahko EU dosegla pozitivne rezultate, bo morala stalno ozaveščati in spodbujati vse deležnike na tehnični, včasih tudi na politični ravni.

3.6. Zagotavljanje pomoči imetnikom pravic EU v tretjih državah

3.6.1. Sedanje stanje

Razpoložljivost znanja in izkušenj na območju zadevne države je zelo koristna pri nujenju pomoči imetnikom pravic EU⁶³ in spodbujanju sodelovanja z lokalnimi organi. Zato imajo številne države članice v ključnih državah v okviru svojih delegacij „atašeje za intelektualno lastnino“. Tudi zato je Komisija vzpostavila tri službe za pomoč uporabnikom pravic intelektualne lastnine, da bi zagotovila pomoč podjetjem v EU, zlasti malim in srednjim podjetjem (MSP). Te službe nudijo pomoč na širšem Kitajskem, v Jugovzhodni Aziji in Južni Ameriki. Njihov namen je evropskim MSP omogočiti, da pri svojem poslovanju sprejmejo

⁶³ Npr. *China IPR SME Helpdesk* (služba za pomoč kitajskim MSP) — <http://www.china-iprhelpdesk.eu>.

najboljše odločitve v zvezi s pravicami intelektualne lastnine ter da so obveščeni o učinkoviti zaščiti svojega nematerialnega premoženja⁶⁴.

3.6.2. Nadaljnji ukrepi

EU bo preučila možnosti za povečanje razpoložljivosti strokovnega znanja in izkušenj na področju intelektualne lastnine znotraj delegacij EU v ključnih regijah, in sicer z dodatnim osebjem ali v okviru *služb za pomoč uporabnikom pravic intelektualne lastnine*. Komisija v okviru večletnega finančnega okvira za obdobje 2014–2020⁶⁵ preučuje možnost razširitve storitev služb za pomoč uporabnikom za MSP in njihove prilagoditve na nove potrebe. Povečanje znanja in izkušenj o intelektualni lastnini v delegacijah EU bi nadgradilo in bolje povežalo obstoječe vire (znanje o intelektualni lastnini atašejev v delegacijah EU in na veleposlaništvih držav članic ter službe za pomoč uporabnikom pravic intelektualne lastnine). Komisija in države članice bi tudi zagotovile, da se bo znanje in izkušnje o intelektualni lastnini širilo s pobudami EU, ki podpirajo mednarodno širjenje MSP⁶⁶. S tem bi lahko bila na primer omogočena razširitev sedanjega povezovanja, zagotovljeno zbiranje boljših informacij o stanju intelektualne lastnine v ključnih regijah in podjetjem omogočeno boljše poznavanje praks intelektualne lastnine, ki jih morajo upoštevati pri poslovanju na mednarodni ravni.

3.7. Ključna geografska področja

3.7.1. Sedanje stanje

EU vsaki dve leti na podlagi obsežne raziskave med evropskimi in mednarodnimi deležniki posodobi seznam prednostnih držav, v katerih imajo imetniki pravic EU težave zaradi neustreznega varstva pravic intelektualne lastnine in/ali njihovega uveljavljanja⁶⁷.

3.7.2. Nadaljnji ukrepi

Takšno prednostno razvrščanje je bilo do zdaj učinkovito in bomo tako tudi nadaljevali, saj omogoča osredotočen in z viri gospodaren pristop.

3.8. Glavni ukrepi:

Predstavljena strategija naj bi zagotovila nadaljevanje političnih prizadevanj, ki so se začela leta 2004, tako da izhaja iz uspešnih ukrepov in jih krepi, v luči večjih tehnoloških sprememb in izzivov, ki so povezani z razvojem pravic intelektualne lastnine družbe v zadnjih 10 letih. Za reševanje zgoraj navedenih vprašanj bo Komisija sprejela naslednje glavne ukrepe:

- zagotovitev rednih stikov z vsemi deležniki za ozaveščanje in usmerjanje politik;

⁶⁴ Službe za pomoč uporabnikom sodelujejo z lokalnimi organizacijami in nudijo naslednje: osnovno prilagojeno strokovno svetovanje, splošno in usmerjeno gradivo za usposabljanje, povezovanje z zunanjimi strokovnjaki in državno upravo v ciljnih regijah, poslovno povezovanje in dogodke za ozaveščanje.

⁶⁵ Glej COSME (programa EU za konkurenčnost podjetij ter mala in srednja podjetja), http://ec.europa.eu/enterprise/initiatives/cosme/index_en.htm.

⁶⁶ <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/documents/internationalisation/>.

⁶⁷ Glej delovni dokument služb Komisije SWD(2013)30, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/march/tradoc_150789.pdf.

- izboljšanje zbiranja podatkov in poročanja za boljše razumevanje vloge pravic intelektualne lastnine in posledic njihovih kršitev; izvajanje rednih raziskav za vodenje seznama „prednostnih držav“, ki jim mora EU nameniti več pozornosti;
- zagotovitev močne in usklajene vloge EU v mednarodnih forumih za pravice intelektualne lastnine v skladu z Lizbonsko pogodbo;
- nadaljevanje večstranskih prizadevanj za izboljšanje mednarodnega okvira na področju pravic intelektualne lastnine, vključno s spodbujanjem nadaljnjih ratifikacij obstoječih pogodb; spodbujanje vseh držav članic EU, da ratificirajo zadevne pogodbe na področju pravic intelektualne lastnine;
- zagotovitev, da poglavja o pravicah intelektualne lastnine v dvostranskih trgovinskih sporazumih omogočajo ustrezno in učinkovito zaščito za imetnike pravic in da obravnavajo ključne pomanjkljivosti v sistemih pravic intelektualne lastnine v partnerskih državah in hkrati prilagajajo obveznosti glede na raven razvoja tretjih držav;
- zagotovitev, da lahko Komisija vloži pritožbe z mehanizmi za reševanje sporov ali z drugimi pravnimi sredstvi v primeru kršitev pravic EU iz mednarodnih sporazumov;
- nadaljevanje in po možnosti izboljšanje „dialogov o intelektualni lastnini“ s ključnimi tretjimi državami; spodbujanje dialogov o trgovini in političnih dialogov na visoki ravni za zagotovitev napredka pri opredeljenih vprašanih pravic intelektualne lastnine;
- zagotavljanje in spodbujanje ozaveščenosti o ustreznih programih tehnične pomoči v zvezi z intelektualno lastnino tretjim državam, vključno z morebitno uporabo prožnosti intelektualne lastnine; spodbujanje strokovnega znanja in izkušenj zadevnih mednarodnih organizacij pri izvajanju programov tehnične pomoči;
- vzpostavitev tesnejšega odnosa med Komisijo, državami članicami in podjetji EU, da se zagotovi neposredna podpora gospodarskim subjektom pri reševanju konkretnih težav v zvezi z intelektualno lastnino; spodbujanje sodelovanja in usklajenosti prizadevanj predstavništev EU in držav članic v tretjih državah;
- prizadevanja za večjo usklajenost med politiko pravic intelektualne lastnine in drugimi politikami, npr. preučitev omejitev udeležbe ali financiranja v posebnih programih, ki jih financira EU, ob rednih kršitvah in jasno usmerjenih primerih ter izboljšanje usklajenosti med Komisijo in državami članicami v tretjih državah v ta namen;
- nadaljnje zagotavljanje pomoči imetnikom pravic (s projekti, kot so *službe za pomoč uporabnikom pravic intelektualne lastnine*) in preučitev morebitne razširitve pomoči; preučitev dodatnih napotitev strokovnjakov za pravice intelektualne lastnine v ključne delegacije EU.